



Himmlerova zpověď

Christopher Macht

Zadržení druhého muže Říše po Hitlerovi

Koncem dubna 1945 se všechno v životě Heinricha Himmlera začalo hroutit jako domeček z karet. V jeden jediný okamžik ho Hitler odvolal ze všech funkcí, které vykonával ve třetí říši, dokonce mu i zrušil členství v NSDAP...

8. května 1945 se tehdy již bývalý Reichsführer SS rozhodl oholit knír a dát si přes oko pásku, aby ho nikdo nepoznal. Jen brýle si nechal stejné. K tomu měl u sebe doklady – přesněji řečeno vojenskou knížku – na jméno Heinrich Hizinger, funkcionář Geheime Feldpolizei. Pak se spolu s nejbližšími spolupracovníky, čtrnácti esesmany ve čtyřech automobilech, vydal ze severního Německa do Bavorska a doufal, že se ho spojencům nepodaří dopadnout – Himmler byl totiž v danou chvíli asi nejhledanějším německým zločincem na světě. Cestovat za situace, kdy po něm intenzivně pátraly spojenecké tajné služby a rozesílaly fotky Himmlera vojenským posádkám v celém okupovaném Německu, bylo mimořádně nebezpečné. Ale on už neměl na výběr... V několika dalších dnech se Himmlerova skupina přesouvala směrem na jih a předstírala, že jde o demobilizovaný oddíl Geheime

Feldpolizei¹. Přespávali na nádražích, pod širým nebem a u zemědělců, na které cestou náhodně natrefili. Himmler se domníval, že se dříve či později spojenci začnou hádat se Sověty a pak se na scéně objeví on s prohlášením, že je připraven bojovat spolu s nimi proti bolševikům... A než ta chvíle nastane, chtěl se skrývat. Ovšem za okupačních podmínek se to ukázalo být velmi složité. V určitém momentě jeho konvoj dorazil k ústí Labe. Neměli jinou možnost než tam nechat vozidla a dostat se na druhou stranu řeky bez nich. Pomohli jim přitom rybáři, samozřejmě za tučnou odměnu. Dále už pak museli pěšky.

21. května 1945 Himmlera spolu se dvěma společníky zadrželi Britové na kontrolním místě (bodě) v Bremervörde v Dolním Sasku, a odtud byl převezen do 31. civilního výslechového tábora v Barnstedtu, nedaleko Lüneburgu. V té době ještě spojenci netušili, koho mají ve svých rukou... V táboře se Himmler, stejně jako jiní zatčení, musel postavit do řady složené z vězňů a jiných vojenských zajatců, kteří byli spojencům podezřelí. Každý čekal na výslech, při kterém měl možnost vysvětlit, kdo je, co dělal a proč by měl být z tábora propuštěn.

Tábor, ve kterém se Himmler ocitl, řídil kapitán Thomas Selvestr. On vedl rutinní výslechy a vyptával se zadržených na jméno, příjmení a důvody jejich pobytu na tomto místě. A právě on se doslechl, že mezi stojícími v řadě se tři muži chovají arogantně a všichni žádají, aby se mohli rychle setkat s velitelem. To okamžitě vzbudilo Selvestrovu zvědavost. Doposud se zadržení snažili co nejméně na sebe upozorňovat, protože doufali, že díky tomu budou rychle z tábora propuštěni. A tady se situace zdála být úplně opačná...

Kapitán rozkázal přivést celou trojici do svých kasáren. Když vešli dovnitř, Selvestr spatřil dva vysoké, dobře stavěné vojáky a jednoho podstatně

¹ Tajná polní policie byla policejní službou wehrmachtu. Podle služebního řádu tajné polní policie k jejím úkolům patřilo odhalování a potírání všech činností ohrožujících společnost a stát, zejména špionáže, zrady, sabotáže, nepřátelské propagandy a rozvratu v operačních podmínkách. Patřilo sem například sledování tisku a styků vojáků mezi sebou a s civilním obyvatelstvem, přijímání opatření k zamezení nepřátelských akcí zpravodajských služeb, kontrola, průzkum nálad a postojů, získávání důvěryhodných osob a dalších relevantních zdrojů informací.

nižšího člověka s páskou přes levé oko. Přikázal oba čahouny zavřít a zakázal s nimi komukoliv hovořit. Naopak třetího zatčeného, který se zdál být jejich velitelem, si ponechal v kasárnách. Jakmile byli ti dva odvedeni, člověk s páskou přes oko si ji sundal, nasadil brýle bez obrouček a řekl tichým, chladným hlasem:

„Ich bin SS-Reichsführer Heinrich Himmler.“² Kapitánovi Selvestrovi naskočila husí kůže po celém těle...

Velitel tábora podal hlášení svým nadřízeným. Aby měli jistotu, že je Himmler opravdu tím, za koho se vydává, přikázali mu Britové, aby se podepsal. Šéf SS to odmítl, a teprve až když mu slíbili, že kartičku s jeho podpisem zničí ihned poté, co ji porovnájí s jiným dokumentem podepsaným Himmlerem, souhlasil. Domněnky se potvrdily – byl to jeden z největších a nejhledanějších válečných zločinců. Následně Himmlerovi přikázali, aby se svlékl donaha, poté jej prohlédali od podpaží až po konečník ve snaze najít ampulku s jedem. Nic takového nenašli. Jen v uniformě měl malou, kovovou kapsli s průhlednou tekutinou. Když ji Himmlerovi ukázali, tvrdil, že je to přípravek proti bolesti žaludku.

Pak nastal čas na prohlídku jeho vlasů. Ani v nich nic nenašli. Bylo s podivem, že Britové nepřikázali Himmlerovi, ať otevře ústa, aby zkontrolovali, jestli v nich neskrývá kyanidovou kapsli. Namísto toho se ho zeptali, jestli nemá hlad a nechce něco sníst. Šéf SS s tím samozřejmě souhlasil a o něco později mu přinesli čaj a sendviče z tlustě nakrájeného chleba. Šlo jim o to, aby během jídla vyndal jed z úst, pokud by něco takového v ústech měl. To se ale nestalo. Himmler sendvič s chutí snědl, aniž by přitom z úst vytáhl něco podezřelého.

Následně se Himmler měl obléci. Ovšem ne do své uniformy, ale do britské. Zatčený se proti tomu tvrdě ohradil. „Mám svou čest!“ vykřikoval a do toho rozhodným tónem pravil: „Znám váš dábelský plán! Obléknete mě do britské uniformy, abych se později stal hlavním hrdinou spojenecké propagandy! Na to zapomeňte!“ Nakonec si oblékl jen košili, spodní prádlo, ponožky a zabalil se do deky.

² Překl. „Jsem šéf SS Heinrich Himmler“.

Himmler v rukou Angličanů

Ačkoliv byl dle kalendáře květnový večer, vypadalo to na mimořádně chladnou noc. Toho dne mu britský důstojník ještě jednou přikázal svléknout se donaha. Vůči člověku, který dosud zastával nejvyšší státní funkci ve třetí říši, to nebylo zrovna přátelské chování. Přesto rozkaz pokorně splnil a svlékl si šaty. Vždy byl pedant a spojenecké příkazy na tom nemohly nic změnit. Každý, kdo ho jen trochu znal, rychle poznal, že je to perfekcionista, který dbá na každý drobný detail! Dříve byl známý tím, že měl brýle bez obrouček, které nosil na řetízku. K tomu měl precizně upravený knír, nepřiliš široká ramena a krátké, perfektně zastřížené vlasy. Dnes však z tohoto ideálního obrazu nezůstalo skoro nic. Teď byl Himmler jen stín člověka, který připomínal spíše uzlíček nervů než donedávna všemocného šéfa SS.

Přišel čas výslechu, který měl vést důstojník britské rozvědky Steve Morrison. Předtím si ještě Angličan stihl přečíst krátkou rešerši na téma Himmlera a obsah jeho složky, po léta shromažďovaný tajnou službou Jeho královské Výsosti. Nejvíce agenta upoutala krátká poznámka zapsaná na základě výpovědí Himmlerových sousedů z mládí, kteří ještě v době války prchli do Anglie: – Vždy byl takový slušný. Nestalo se, že by nepozdravil, nepopřál „dobrý den“.

Navíc to byl příjemný, upravený chlapec, který pravidelně chodil do kostela. Jak je možné, že se z tohoto milého mladíka stal strůjce největších zvěrstev páchaných za dob vlády národních socialistů? Není to tak dávno, co se vždy uklonil a přátelsky nás pozdravil, a teď toto... Neustále se dočítáme, kolik krutosti se v něm skrývalo. Je to šok a těžko tomu uvěřit! – prohlásil jeden z jeho bývalých sousedů.

– Při přípravě na náš rozhovor jsem si prošel vaši složku. Vyplývá z ní, že jste byl vychován v katolické, slušné rodině... – řekl Morrison, když k němu přivedli Himmlera.

– No a? – odvětil Himmler s obdivuhodným klidem a zároveň chladem v hlase.

– A nedokážu pochopit, jak se z tak spořádaného člověka mohl stát takový zločinec!

– Vážený pane... – na tváři Himmlera se objevily drobné rudé skvrny, které se rychle začaly zvětšovat... – Měl byste vědět, že nemluvíte s Angličanem. Proto si můžete odpustit, abych tak řekl, suchý britský humor... Ptejte se na konkrétní věci. Važme si vzájemně svého času. Nejsem žádný první lepší pěšák, jsem jedna z nejvýznamnějších postav Říše, druhý muž po Hitlerovi!

– Chcete si se mnou hrát? Prosím, směle do toho. Položím vám konkrétní otázku a rovněž očekávám konkrétní odpověď.

– Thank you, jak říkáte vy! Jsem jedno ucho...

– Co tedy vedlo spořádaného člověka, vychovaného v duchu katolicismu, k tomu, že v sobě probudil bestii, která šířila násilí a budovala koncentrační tábory, továrny na smrt?

Himmler upadl do jakéhosi zamyšlení. Dobré čtyři minuty nepronесl ani slovo, jen zíral na poněkud špinavý, zažloutlý strop kasáren, do kterých ho Brit přišel vyslechnout.

Po chvíli ticha agent zvedl obočí a s náznakem přísnosti v hlase ho pobídl, aby si uvědomil, kde se nachází.

– Herr Himmler, slyšíte mě?

– Co? Jestli slyším?! Ach tak, samozřejmě, slyším – odpověděl.

Himmler setrval ve svých úvahách a pak pokračoval:

– Netuším, o jaké továrny na smrt vám jde...

– Herr Himmler... To myslíte vážně?! A přitom jste mě před chvílí žádal, abych přestal s anglickým humorem... Přesto mi teď servírujete nacistický humor nejtěžšího kalibru. Takto se daleko nedostaneme...

Z výrazu tváře britského agenta se dalo jasně vyčíst, že tento muž neblafuje, což Himmler přečetl velmi rychle:

– Dobře. Začněme tento rozhovor ještě jednou. Co ode mě očekáváte?

– Nic konkrétního, Herr Himmler. Jednoduše nás zajímá pravda. Nic víc.

– A já vám přece říkám, že nevím nic o žádných továrnách na smrt, vážený důstojníku anglické rozvědky!

– Herr Reichsführer, Herr Himmler... Nenapadá vás, co je v tom balíčku?

– Ne. To netuším. Mohu se jen domnívat, že tam jsou nějaké laskominy, které mě mají motivovat k větší výřečnosti. Nebo ne?

Anglický agent se hlasitě rozesmál. Himmler si připadal, jako by mu někdo plívl přímo do obličeje. Angličan si toho nevšímal a pokračoval:

– Až doted' jsme si hráli na kočku a myš. Já jsem kladl otázky a vy jste se vyhýbal odpovědím. Nyní vsadíme na osvědčenější metody. Možná je jako nejvýznamnější příslušník SS dobře znáte. Takže od této chvíle, pokud byt' jen jednou zalžete, dopřejeme si středověkou zábavu. A nebude se jednat o dříve zmiňovanou hru na kočku a myš. Tentokrát se na hracím poli objeví potkan. Víte, jak funguje tato zábavná taškařice?

– Omlouvám se, Morrisone, ale raději bych to tu neprobíral....

– To jsem si myslel. Nicméně pro jistotu vám připomenu, o co při té hře jde. Myslím, že vás to bude motivovat k větší otevřenosti během našeho výsledku....

Angličan se zahleděl Himmlerovi zpřímá do očí a pokračoval:

– Můj pobočník právě přinesl jistý balíček. Uvnitř je velký pytel a nočník. Navíc je tam i jisté sympatické zvíře, a to potkan. Jakmile zalžete, svážeme vám ruce a na nohy vám dáme pytel, který zavážeme

provazem. Pak do pytle pustíme ono zvíře a začneme do něj kopat. V dané situaci bude potkan hledat místo, kudy by unikl. A rychle ho najde, protože ten potkan se vám takříkajíc – a tady se jako důstojník ozbrojených sil Jeho Veličenstva omlouvám za svůj slovník – zanoří hluboko do... zadku.

Himmler se otřásl. Zjevně si tu scénu představil...

– Ještě bych dodal, že tím „zábava“ nekončí. Jakmile znovu zalžete, stejný potkan bude vhozen do onoho šedivého nočníku, který bezpochyby vidíte. Následně vás na ten nočník posadím. Poté vezmu zapalovač a začnu nočník zahřívat. Situace se bude opakovat. Zvíře začne hledat únikovou cestu a schová se do jediného možného otvoru, který je ve – ehm, promiňte mi, že to tak řeknu – ve vašem zadku!

Tato slova už byla na hodnostáře třetí říše přespříliš. Himmler začal přímo před sebe zvracet, přestože doposud vykazoval relativní klid a sebeovládání.

– Můžete být klidný, pane Himmlere. Jsem anglický džentlmen. Stačí, když nebudete lhát, a pak se to ubohé zvíře nepodívá do vašeho – abych tak řekl – „otvůrku“!

– Dobrá... – *odvětil Himmler rezignovaným hlasem.*

– Je to pravda...

– Měl jste s nimi něco společného?

– Ano... – *Himmler váhal, jestli má pokračovat.*

Když to důstojník viděl, ukázal mu na balíček s pytle a potkanem, aby mu připomněl, co ho čeká, a pak mu rukou dal pokyn, aby pokračoval... Zločinec se hluboce nadechl a poté promluvil:

– Mohl bych prosím dostat sklenici vody?!

– Neuvěřitelné. Teprve jsme si začali povídat, a vám už vyschlo v krku. No to je neskutečné. Ano, dostanete vodu, ale až později. V německých táborech přece vězni také nedostali hned to, co chtěli, že?

Himmler si začal pomalu uvědomovat, kolik toho o jeho aktivitách ten anglický důstojník ví. Docházelo mu, že jediným rozumným řešením bude odpovědět na všechny otázky. Tak jako tak už neměl co ztratit...

Hlavou se mu honila jediná myšlenka, možná vlastně naděje: kdo ví, třeba se nad ním Britové smilují? Vždyť se přece v lednu 1945 pokoušel s nimi domluvit za zády samotného Adolfa Hitlera. Otázkou však bylo, kolik toho ví. Nakolik by měl popsat svou roli architekta zvrhlého systému koncentračních táborů a továren na smrt, které vznikaly v Říši a na okupovaném území, především v Polsku, a co by bylo ve vlastním zájmu lepší zatajit? Angličan jeho pochyby velmi rychle rozptýlil...

– Vidím, že jste se zamyslel! Není divu. Asi se teď v paměti probíráte minulostí a uvažujete, co bude dál. A také přemýšlíte o tom, jak moc upřímný ke mně máte být. Co se vyplatí říct, a co bude lepší vynechat? Ale nebojte se, já vám to ulehčím. O vašem působení víme díky úspěšné práci naší rozvědky podstatně více, než si myslíte. Tak například na konci ledna tohoto roku³ naši přátelé – sovětsí vojáci z 60. armády 1. ukrajinské fronty – vstoupili do Osvětimi, do tamního Konzentrationslager, tedy koncentračního tábora. Tábor v Osvětimi si jistě vybavujete, že?

– Ano...

– Přesně víme, že jste se snažili zahladit stopy po vašich zvěstvech. Ničili jste dokumentaci a celou tu zločinnou mašinérii a počítali jste s tím, že se o tom svět nikdy nedozví. To jste se ale spletli.

– Vámi zmiňovaný tábor byl situovaný poblíž Osvětimi. Dříve to bylo polské území, které bylo v roce 1939 začleněno do Německé říše.

– Ano, vím. To byl velmi vychytralý tah. V podstatě povede k tomu, že se bude v blízké budoucnosti mezi lidmi mluvit o „polských táborech smrti“, což bude zjevný, odsouzeníhodný nesmysl. O tom se ale dnes nebudeme bavit, spíše budeme mluvit o vás. Máte nějaké téma, kterým byste chtěl začít své přiznání?

³ Jedná se o rok 1945.

– Ne. Je mi to úplně jedno. Možná jen jedna prosba... – *Himmler se na chvíli odmlčel...* – Pokud by to bylo možné, prosil bych, aby výslech probíhal ve znamení řádu a pořádku. Jak jste si již asi všiml, vždycky jsem byl známý svou láskou k perfekcionismu. „Ordnung muss sein“, čili „Pořádek musí být“ – to je jedno z mých hlavních životních hesel.

– Musím vás zklamat, Herr Heinrich. Nejsme tu na koncertě na přání, takže budu hovořit tak, jak se mi zlíbí. Samozřejmě pokud proti tomu nic nemáte...

A vlastně i pokud proti tomu něco máte, pak mně to je – s prominutím – u prdele. Přesně tak, jako jste vy měl u prdele, co se děje s lidmi, kteří se dostali do táborů smrti.

Himmler sevřel rty, aby zadržel slova, kterých by později určitě litoval. Nakonec jen mírně přikývl a naservíroval anglickému důstojníkovi vypočítavý úsměv...

– Jsem rád, že přijímáte má pravidla hry. Konec konců oba víme, že si nemůžete moc vybírat... V každém případě začneme netypicky. Dovolím si tedy otázku: kdybyste dnes měl zemřít, co by se vám jako poslední objevilo před očima?

Vůdce SS byl evidentně tímto dotazem zaskočený. Určitě očekával nějaký rozhovor o dětství, o fascinaci národním socialismem, a místo toho mělo přijít na přetřes něco, co se dotýkalo ještě nezahojených ran...

– Byl by to obraz mých milovaných dětí. Jsem o tom přesvědčen... No a sklenice vody. To si teď nejvíc přeji.

– Přání jsou od toho, aby se plnila. Možná, že se časem podaří splnit i toto... Pojdme se ale bavit o konkrétních věcech. Musím uznat, že jste opravdu vysoký.

– Měřím 174 centimetrů. A než se začneme bavit, chtěl bych, abyste ve svých zápisech zohlednil, že nehledě na to, co jsem dělal v dobách mládí, nebo v posledních měsících, vždy jsem měl na mysli jen jednu věc – abych jednal ve jménu ideologie a pro blaho Německa! Kdyby tomu tak

nebylo, nepokoušel bych se domluvit se spojenci za zády samotného Adolfa Hitlera...

– Herr Himmler! O těch pokusech domluvit se za zády se ještě pobavíme později. Nejdříve bych ovšem chtěl mluvit o vás. A chtěl bych se alespoň pokusit pochopit, kde se ve vás vzala tak velká nenávist vůči Židům a touha eliminovat je z Evropy.

– Odjakživa jsem vyznával ideologii, ve které Němci hráli roli vyvolené rasy. A v průběhu let se na tomto mém způsobu přemýšlení nic nezměnilo. Tak prosté to je! Ideologie mi vykolíkovala cestu, po které jsem se měl vydat.

Přeložila Monika Vítová